

KLASICKÁ HUDBA, JAZZ A WORLD MUSIC / ŘÍJEN 2003 / 34 Kč

HARMONIE

**ŽOFIE
VOKÁLKOVÁ**

A JEJÍ KOUZELNÁ FLÉTNA

JUAN DIEGO FLÓREZ

PERUÁNEC SE ZLATÝM HLASEM

TV JAZZ KENA BURNSE

**WORLD MUSIC – DVĚ OZVĚNY
RUDOLSTADTU**

Jsou dvě hodiny po poledni a v sále, kde sedím je vedro, skoro na omdlení. Přesto téměř stovka posluchačů při poslechu posledních tónů poledního koncertu stojatý vzduch ani nevnímá. Následuje nadšený potlesk, publikum vstává a znovu a znovu vyvolává hudebníky na pódium k pokloně. Čekám ve vyprázdněném sále a snažím si představit, jaké bude setkání s ŽOFIÍ VOKÁLKOVOU, která mi přislíbila rozhovor. Z dálky slyším ještě pár posledních posluchačů. Schází ze schodů, nadšeně o koncertě debatují a notují si melodie, které právě vyslechli. Úspěch se tedy potvrdil. V tom už vidím hlavního protagonistu koncertu, která se s velkým úsměvem na tváři a napřaženou rukou blíží ke mně a nabízí, abychom si šly povídat při nějakém chladivém drinku. Za chvíli už Žofie Vokálková-Šrámková, flétnistka, laureátka mnoha soutěží, bývalá členka FOK, dnes žena na sólové dráze a pedagožka Pražské konzervatoře, vypráví o svých hudebních začátcích.

Hudební začátky a studia

Žofie vzpomíná, že hudba pro ni byla samozřejmostí už od malička. Její tatínek, který byl výtvarníkem, hrál sám na tři dechové nástroje a maminka na klavír. V domácím prostředí rodiny Vokálkových se scházeli amatérští hudebníci a pravidelně se muzicírovalo. Malé Žofii se to líbilo více než cokoli jiného, a proto se naučila číst noty ještě dřívě, než uměla první písmena. Tak začala cesta k její nynější umělecké dráze. Flétna, která je dnes součástí jejího života, neměla však být prvním nástrojem, na který se měla učit hrát. „Rodiče mě dovedli nejprve na housle. Ale pan učitel se mi natolik nelíbil, že jsem strašně brečící prchala pryč. Jak už většinou bývá tradicí, začala jsem tedy hrát na zobcové flétnu. Když jsem později ze zobcové flétny přešla na příčnou flétnu, už jsem neuvěřovala o tom, že bych měla hrát na něco jiného, nebo že by mě to nebavilo. Rodiče měli komorní soubor, který se u nás pravidelně scházel. Muzicírování jsem se také později účastnila, a to spolu s Gabrielou Demeterovou, se kterou jsem hrála celé dětství až do svých konzervatorních let.“

Ve dvanácti letech začalo být její „flétnování“ vážnější. Dostala se na hodiny k profesoru Malotínovi, u kterého později také vystudovala Pražskou konzervatoř. Malotín byl pro Žofii jedním z nejdůležitějších pedagogů. Pod jeho vedením se mimo jiné naučila naprosté soustředěnosti a technickému zvládnutí nástroje, aniž by se to jakkoliv odrazilo ve fyzické napjatosti při hraní. „Profesor Malotín dává svým žákům samozřejmě úžasný technický i zvukový základ, na kterém se dá dále stavět. Přesto si myslím, že každý člověk musí jít dál svou vlastní cestou. Ideální je, dávat si všechny informace od různých profesorů dohromady a vybrat si z toho co je potřeba. Vždy jsem měla pocit, že se musím učit i od jiných umělců, než jen flétnistů. Ve 4. ročníku na konzervatoři jsem tedy kromě hodin flétny začala současně chodit i na hodiny k profesoru Sádlovi (violoncello). Například na soutěž Pražského Jara mě připravovali oba společně. Profesor Sádlo se mi snažil vylepšit umělecký výraz skladeb a nezajímaly jej

flétnové problémy, které jsem zase řešila s panem Malotínem. Bylo to zajímavé a hodně mi to pomohlo. Na soutěži jsem pak jako neúspěšnější a zároveň nejmladší česká interpretka dostala Cenu hl. města Prahy.“ Svá studia na Konzervatoři v Praze doplnila také mistrovskými kurzy ve Švýcarsku u flétnového veličána Jamese Galweye, kde byla dvakrát, podruhé na základě uděleného stipendia pro nejlepší frekventy a pobyt ve Francii, Meccce flétnové hry, kam většina flétnistů odjíždí

S Mstislavem Rostropovičem

nasbírat zkušenosti. Žofie odjela do Francie téměř na půl roku. Na letních kurzech se seznámila s profesorem Christianem Lardé, u kterého studovala ještě další čtyři měsíce. Zřejmě na francouzském „liberté – égalité – fraternité“ něco bude, protože na Žofii zapůsobily i při jejím pobytu u Lardého. „Ve Francii mě upoutala uvolněnější atmosféra. Tím, že se všichni studenti na hodinách navzájem poslouchali, se vlastně všichni od všech učili. Nástrojové problémy jednotlivých hráčů se neschovávaly pod pokličkou, vše bylo veřejným tajemstvím.“ Lardé Žofii pomohl především vytříbit vkus pro interpretaci francouzského impresionismu, který i nadále zůstává jejím nejoblíbenějším hudebním obdobím. Přestože ji flétnová Francie nadchla, její nejsilnější vzpomínka není hudební. „Když si vybavím Francii, tak první, na co myslím, nemá nic společného s flétnou! Vždy hned vzpomínám na svůj zážitek, jak mi Lardé půjčil auto. Vidím to jako dnes, bylo to krásné metalizované Audi. Jenže já jsem měla strašně nervy, stálo moc blízko u stromu, a měla strach, abych ten krásný lak neodřela.“

Ze školy do života

Během posledních let na konzervatoři dostalo vše mnohem rychlejší spád, než Žofie sama čekala. Začala vyhrávat soutěže a stala se členkou komorního orchestru Virtuosi di Praga, se kterým spolupracuje dodnes. V šestém ročníku na konzervatoři se přihlásila ke konkurzu do Symfonického orchestru hl. m. Prahy FOK, kde se dělila se svým o patnáct let starším kolegou Pavlem Foltýnem o vítězství. O dva roky později tam bylo volné místo, a protože její konkurz ještě neustále platil, tak byla přijata na první flétnu.

Čtyři roky v tomto orchestru pro ni byly nezapomenutelnou zkušeností. Čím dál více však Žofii lákalo sólové hraní. Proto se odhodlala k odvážnému kroku a or-

chesterální židli pěci jen opustila. „Během prvních třech let jsem si zahrála všechna nejnámější sóla jako Daphnis a Chloe, Faunovo odpoledne, Dvořákovy symfonie a další. Hrál jsem jeden koncert za druhým, vše ubíhlo hrozně rychle. Myslím si, že když někdo hraje v symfonickém orchestru, tak vedle toho nemůže hrát naplno sólově. Nejde to prostě dohromady. Rozhodla jsem se odejít. Domlouvali mi, abych neodcházela na volnou nohu, ale nikdy jsem toho nelitovala. Z této doby mi zůstalo několik opravdu výborných přátel.“

Na „volné noze“ se jí daří

Na pódii se Žofie cítí jako ryba ve vodě. První malé úspěchy vystřídala vítězství v několika mezinárodních soutěžích v Čechách a zahraničí. V roce 1989 získala první cenu mezinárodní rozhlasové soutěže Concertino Praga, o několik let později (1991) cenu Hlavního města Prahy na interpretační soutěži Pražské Jaro. Dalším mezinárodním úspěchem byla třetí cena na soutěži „Pacem in Terris“ v německém Bayreuthu. V roce 2000 následoval zatím největší úspěch, když jako první Evropanka získala cenu v prestižní soutěži „Web Concert Hall Competition“ v New Yorku, a její nahrávka Vivaldiho šesti koncertů op. 10 byla v New Yorku vyhlášena nahrávkou roku.

S Jamesem Galweyem

Svou inspiraci Žofie nehledá jen v nahrávkách slavných světových flétnistů. Nechává se ovlivňovat i umělci z jiných oborů. Jako příklad uvádí kolegyni z pěvecké branže. „Nejlepším vzorem je pro mě Cecilia Bartoli. Není to jen obyčejné zpívání, ale přímo způsob komunikace. Na prvním místě je pro ni výraz a navíc je to intonačně úplně čisté!“ (Žofie je totiž majitelka absolutního sluchu.)

Každodenní rutinní cvičení není pro Žofii žádné hobby. Neuznává metodu bezmyšlenkovitého mnohahodinového cvičení, kdy přehrajete desítky stupnic, vydržovaných tónů, akordů, či podobných cvičení. „Každý by měl cvičit tak, aby to odpovídalo jeho potřebám. Mé cvičení je závislé na tom, co mám hrát, podle toho přizpůsobím i svou přípravu. V každé skladbě se objevuje odlišný problém, a tak se pokaždé musím zaměřit na něco jiného. Myslím si, že celkový hudební projev je dán stylem života. Pokud chce mít člověk úspěch jako sólista, musí vyza-

Zofie Vokálková s Janem Šrámkem

řovat rovnováhu, vnitřní klid, ale přitom bohaté emoce. Publikum velmi dobře rozoznává strach či jiné problémy, případně neupřímnost výrazu. Proto je nutné být ve výborné fyzické i psychické kondici. Nic neskrýjete."

Zofie myslí při svých koncertech především na posluchače. Nejde pouze o napsané noty, vždy se jejich prostřednictvím snaží vyjádřit něco víc. Publikum nijak nerozlišuje, hraje ráda pro kohokoliv, ať už v malém sále, či velké koncertní síni. „Myslím si, že hra na jakýkoliv nástroj je způsob komunikace. Notový zápis je vlastně jako kuchařský recept, ale stejné jídlo chutná od každého kuchaře jinak. V dnešní době je módní dělit publikum na turistické a odborné. Publikum je jen jedno. Je prostě takové, jaké se seje (pokudžé jiné) a je jen na interpretovi, jestli dokáže nadschnout jak turistu, tak odborníka. Ani jedno není snadné. Zvlášť, když je turista odborník."

Neopomněla jsem se Zofie přeptat ani na malou specialitku hráčů na dechové nástroje – věčný dech. Někteří totiž svůj boj o nedostatek dechu při hraní dokáží zamaskovat říglem věčného dechu, a během hraní si přidechnou nosem, aniž by při tom prorušili frázi.

„O věčný dech jsem se samozřejmě také zajímala, ale přiznám se, že když jsem o tom přemýšlela, došla jsem k názoru, že to není přirozené a vlastně to k dechovým nástrojům vůbec nepatří. Flétna je dechový nástroj, a tak myslím, že právě proto by se dýchat mělo. Všichni se snažíme přiblížit zpěvu. Napadlo snad zpěváky zkoušet věčný dech? Lepší je zapracovat nádechy, aby nerušily a pomohly přirozenému frážování, než hrát věčným dechem."

Na svém repertoáru má dvě desítky sólových koncertů, které provedla s mnoha českými i zahraničními orchestry. Jejím nejoblíbenějším je koncert Jacqua Iberta. Často vyhledává méně známé autory a skladby, které u nás ještě nebyly uvedeny. Ty pak zařazuje do programů svých koncertů. Ráda hraje dvojkonzerty, které jsou podle ní zajímavé a zvukově bohaté: „U dvojkonzertů mě baví, že je člověk na pódiu s někým, s kým hraje rád, čímž se výsledný dojem násobí vlastně pro všech-

ny, i pro posluchače. Stejný pocit jako z dvojkonzertu mám i s výbornými dirigenty. Ideální je, když dirigent je zároveň manžel [smích]. V opačném případě se jedná o souboj kdo z koho. Moje sólové vystupování s orchestry začalo vítězstvím Concertina Praga. To jsem poprvé hrála svého oblíbeného Iberta s orchestrem Čs. rozhlasu. Pak následovaly další koncerty s orchestry, například s Virtuosi di Praga, Komorním orchestrem českých filharmoniků Syrinx, Severočeskou filharmonií Teplice, Vogtland Philharmonie, Pforzheim Kammerorchester nebo Moravskou filharmonií. Kromě spolupráce s orchestry jsem měla možnost mnoha recitálů od USA po Japonsko a Austrálii, ale přesto patří mezi moje oblíbená turné například koncerty pro moravské Kruhy přátel hudby."

Komorní hudba je v jejím koncertování také důležitou součástí. Po jednom z úspěšných koncertů přišlo i pozvání do Austrálie. Austrálie ji natolik okouzila jako zem, že se teď snaží proniknout na tamní pódia. Kromě dlouholeté spolupráce s harfistkou Kateřinou Englichovou je též členkou Rejchova dechového kvinteta. Společně s Lubomírem Brabcem, Alešem Bártou, Bohuslavem Matouškem, Petrem Hejným a Pavlem Hůlou provedla Bachovu Hudební obětinu.

Budoucnost ve znamení sólových nahrávek

Škoda, že na domácích nahrávkách ji najdeme jen těžko. Svá dosavadní tři CD natočila pro holandskou společnost HLM Classic, se kterou připravuje i další projekty. „Snažím se hlavně hledat barvy nástroje, což dělá jen málokdo. Myslím si, že je to slyšet i ze spousty nahrávek slavných interpretů. Úplná kvalita a čistota zvuku je občas v pozadí i u těch nejlepších. Často z cédéček slyším, že jejich zvuk není úplně optimální nebo se mi zdá, že nahrávky jsou natočené ve stresu. Proto je velmi důležité mít k ruce nahrávací tým, který vytvoří nejen optimální technické podmínky, ale i správnou atmosféru. Pro mne tento tým představují mistr zvuku Oldřich Slezák a můj manžel, dirigent a hudební režisér Jan Šrámek. K nahrávání v Holandsku jsem se dostala zajímavou cestou.

Chtěla jsem totiž natočit šest Vivaldiho koncertů, protože taková nahrávka s českým interpretem na příčnou flétnu na trhu není. Se Supraphonem jsme se bohužel nemohli dohodnout, jednání trvala velmi dlouho, ale pak mě na jednom z mých koncertů uslyšel ředitel holandské firmy HLM Classic, který na můj projekt zareagoval okamžitě. Nahrávku jsme natočili se Syrinx-Czech Chamber Philharmonie. Tato deska byla vyhlášena nahrávkou roku v New Yorku, a díky tomu mi nabídli natočit i další CD, například *Mosaique for golden flute*, což je průřez sólovým flétnovým repertoárem a W. A. Mozart in Prague, kde spolupracuji s americkou varhanicí Kathleen Scheide." K vydání se připravuje nahrávka romantických skladeb pro flétnu a harfu s Kateřinou Englichovou a pro další CD si k sobě přizvala německého klavíristu chilského původu Pabla Miró, se kterým natočí sonáty Prokofjeva, Reineckeho a Francka.

K hraní patří i učení

Dvě odpoledne v týdnu se ze sólistky stává pedagog, který předává své zkušenosti několika žákům Pražské konzervatoře. Jeho pedagogického talentu si všimlo vedení Music School West v Kalifornii a již čtvrtým rokem vede kurzy střídavě u nás a v San Diegu. V letošním roce byla pozvána jako lektor ke spolupráci na prestižním projektu „Europrojekt Ensemblespiel“ v Německu. Učení je mnohdy víc vyčerpávající, než samotné hraní, ale Zofie se to daří dobře skloubit. „Na flétnu se naučíte poměrně rychle. Pokud se ale člověk snaží stát se víc, než průměrným hráčem, tak to je teprve pěkný oříšek. Při učení je pro mě nejdůležitější nepotlačit individualitu jednotlivých žáků. Samozřejmě vycházím z metody profesora Malotina, ale hlavně se snažím o to, aby studenti už od samého začátku při hraní o všem přemýšleli. Musí vědět, proč se co děje, umět si poradit i ve chvílích, kdy u nich nestojím a necvičit doma špatně. Vedu je i k tomu, aby se nesoustředili jen na cvičení a poslouchání flétny, ale aby si uvědomili, že hudba je jedna z mnoha součástí umění. Vždyť nejen hudba, ale i život je paleta plná barev."

Zleva: Pavel Hůla, Aleš Bárta, Petr Hejný, Lubomír Brabec, Bohuslav Matoušek a ležící Zofie Vokálková